

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม
อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

FACTORS AFFECTES TO SELF SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGE : CASE
STUDY AT YAN YAI VILLAGE AND YOM RAJA VILLAGE,
THA NGANG NGAM, BANG RAKAM DISTRICT,
PHITSANULOK PROVICE

ปรารถนา อินทวงศ์¹, โชติ บดีรัฐ²
Pratthana Intawong¹, Chot Bodeerat²
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม¹⁻²
Pibulsongkram Rajabhat University¹⁻²
E-mail: prattana.i@psru.ac.th

ได้รับบทความ: 5 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 25 กรกฎาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 10 สิงหาคม 2563
Received: July 5, 2020; Revised: July 25, 2020; Accepted: August 10, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนานำมาแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เชนอนุมาน ทดสอบค่าสถิติ t-test และ F-test การวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่แบบ LSD และบรรยายแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลดรายจ่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประหยัด ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ด้านการเอื้ออาารี ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการเรียนรู้ ตามลำดับ 2. เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. แนว

ทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช พบว่า ประชาชนใช้พื้นที่ว่างในการปลูกผักไว้กินเอง มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริม รณรงค์ให้รู้จักเก็บออมผ่านกลุ่มออมทรัพย์ อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาความรู้และเผยแพร่ให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับตนเองแบบค่อยไปค่อยไป

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง, แนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purpose of this research is to examine the operating conditions of the sufficiency economy village development by studying factors affecting the operation of the sufficiency economy village and guidelines for the operation of the sufficiency economy village in Yan Yai Village and Yom Raja Village, Tha Ngang Ngam Sub-district, Bang Rakam District, Phitsanulok Province. This research is a quantitative research. The research sample consists of 280 people. The tools used for data collection are questionnaires. Data are analyzed by using descriptive statistics, frequency distribution, mean value, inferential standard deviation, t-test and F-test, LSD pairwise comparison and descriptive analysis. The results of the research are as follows: 1. The operating conditions of the development of the sufficiency economy village in Yan Yai Village and Yom Raja Village are in high level. In consideration of each aspect, the research found that the expenditure reduction has the highest average, followed by the saving, environmental conservation and sustainable use of natural resources, generosity, revenue growth and learning, respectively.; 2. Gender, age, status, education level, occupation, income and duration of living in the community are factors affecting the operation of the sufficiency economy village with statistical significance level at 0.05.; 3. The guidelines for the operation of the sufficiency economy village in Yan Yai Village and Yom Raja Village are basically found in several social activities, for instances, villagers use free space to grow vegetables for their own consumption, villagers form an occupational group for additional incomes, villagers encourage saving through a savings group, villagers conserve and inherit their local wisdom to their fellow villagers in order to support all villagers to gradually adapt those practical knowledge to live their sustainable livelihoods.

Keywords: Sufficiency Economy, Sufficiency Economy Village, The Sufficiency Economy Village Guidelines

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงนโยบายการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม กระแสการพัฒนาแผ่ขยายจากเมืองสู่ชุมชน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวก ได้แก่ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย ผลเหล่านี้ได้กระจายไปสู่สังคมชนบท ซึ่งเกิดผลลบตามมา คือความอ่อนแอของชนบทที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ส่งผลให้วิถีชีวิตในชนบทเปลี่ยนไป จากการพึ่งตนเองแบบพอกินมาสู่การแสวงหารายได้เพื่อใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ความสามารถในการพึ่งตนเองและความสามารถในการตอบสนองความต้องการต่างๆ ความสามารถในการจัดการปัญหา

ประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการมุ่งเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เห็นได้ชัดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 - 7 (พ.ศ. 2504 - 2539) ที่เน้นพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ส่วนด้านสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างเกิดปัญหาทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนต่อสังคมและประเทศ ต่อมารัฐบาลจึงเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการวางแผนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) จากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว เป็นการพัฒนาคน โดยให้คนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา เพราะคนเป็นปัจจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาในทุกเรื่อง โดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังได้น้อมนำเอาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - 11 รวมถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมานำทางประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม โดยเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจ ให้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ประเทศพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนเป็นรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม 2542) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ให้การดำเนินการเป็นไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมไปถึงต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวัง ในขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีสติปัญญา และรอบคอบ เพื่อสร้างความสมดุลและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

กรมการพัฒนาชุมชน ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปฏิบัติงานตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ดำรงชีวิต และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายมีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขของประชาชน ด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ประหยัด การเรียนรู้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเอื้ออารีต่อกัน และได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนโดยการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นกระบวนการพัฒนาประชาชน พัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นสังคม “อยู่เย็นเป็นสุข” โดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง รู้รักสามัคคี ยึดหลักประชาธิปไตย เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า (แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, 2560)

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจในการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางนำไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็งยั่งยืน และขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่ และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่พักอาศัยอยู่ในบ้านย่านใหญ่ หมู่ 8 และบ้านยมราช หมู่ 9 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 934 คน (ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน 2562) เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านย่านใหญ่ และบ้านยมราช เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 280 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชน โดยเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) ให้เลือกตอบในช่องที่กำหนด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านผู้นำชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบและมีข้อคำตอบให้เลือกแบบประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และด้านการเอื้ออาทร เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบและมีข้อคำตอบให้เลือกแบบประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีลักษณะแบบปลายเปิด (opened-ended question)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 280 ชุด
- 2) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม
- 3) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมดมาลงรหัสข้อมูลในแบบบันทึกและโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมานหรือสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ด้านลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า โดยผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ต่อความสำเร็จการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้สถิติทดสอบค่า t-test แบบ Two - Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD

ตอนที่ 5 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 : ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการดำเนินงาน	(\bar{X})	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านเศรษฐกิจ	3.64	.729	มาก
ด้านผู้นำชุมชน	4.11	.628	มาก
ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.09	.624	มาก
ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.95	.518	มาก
รวม	3.95	.625	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.95, S.D. = .625) สำหรับผลพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.11, S.D. = .628) รองลงมาตามลำดับคือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.09, S.D. = .624) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.95, S.D. = .518) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.64, S.D. = .729)

2. ความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตามแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อสภาพการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน

ผลการดำเนินงาน	(\bar{X})	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการลดรายจ่าย	3.91	.716	มาก
ด้านการเพิ่มรายได้	3.82	.813	มาก
ด้านการประหยัด	3.90	.702	มาก
ด้านการเรียนรู้	3.76	.72	มาก
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	3.88	.608	มาก
ด้านการเอื้ออารี	3.86	.631	มาก
รวม	3.86	.698	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.86, S.D. = 0.698) สำหรับผลพิจารณาทางด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการลดรายจ่าย อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.91, S.D. = .716) รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.90, S.D. = .702) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.88, S.D. = .608) ด้านการเอื้ออารี อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.86, S.D. = .631) ด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.82, S.D. = .813) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.76, S.D. = .720)

3. เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ๋และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ๋และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. หมู่บ้านย่านใหญ๋และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีสภาพการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านหรือกระถาง ในการปลูกผักไว้กินเองในครัวเรือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการลดรายจ่ายเป็นแนวทางที่สามารถทำได้ง่ายและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง มีการใช้พื้นที่ว่างให้เป็นประโยชน์ในการปลูกผักไว้กินเองและยังสามารถนำไปแลกเปลี่ยนกับครัวเรือนใกล้เคียง ลดรายจ่ายด้วยการจัดบันทึกการใช้จ่ายทำให้ทราบรายการที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง (2549) ได้กล่าวว่า ความพอเพียงที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และกลุ่มกิจกรรม โดยระดับครอบครัวส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิก อบายมุข ไม่เป็นหนี้ ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวโดยยึดหลัก “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก และ ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้

ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการประกอบอาชีพเสริมโดยการรวมกลุ่มด้านอาชีพภายในชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร ฎาไพบูลย์ (2558) ได้กล่าวว่า วิธีการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ สมาชิกมีความรัก ความสามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เน้นการพึ่งตนเอง เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้

ด้านการประหยัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการออมเงินกับสถาบันกองทุนชุมชน/กลุ่มออมทรัพย์/กองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนอื่นๆในหมู่บ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ภายในหมู่บ้าน มีการวางแผนการใช้จ่าย และปลูกฝังการเก็บออมเพื่ออนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญชนก ปะวะละ (2561) ได้กล่าวว่า ผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมั่งมี ศรีสุข ในด้านการออมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีช่องทางในการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะกองทุนหมู่บ้านหรือธนาคาร

ด้านการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ ได้เข้าร่วมศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอกเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในครอบครัวตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การหาประสบการณ์จากการเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชนเป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์โดยสามารถนำความรู้จากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองอีกและยังส่งผลให้ครัวเรือนสามารถลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา ศรีนวยโย (2551) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหรือชุมชนพึ่งตนเองนั้น ควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มจาก “การพึ่งตนเอง” ในระดับครัวเรือนในเรื่องปัจจัย 4 แล้วจึงพัฒนาตนเองให้สามารถ

อยู่ได้อย่างพอเพียง เมื่อมีความเข้มแข็งแล้วจึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยน นำไปสู่การรวมกลุ่มในระดับชุมชน และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยมีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการรณรงค์ให้สมาชิกในหมู่บ้านคัดแยกขยะให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหมู่บ้านมีการรณรงค์คัดแยกขยะตามนโยบายของภาครัฐ รณรงค์หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี การจัดระเบียบสภาพแวดล้อมภายในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับ วิชุดตา ชูศรีवास (2559) ได้กล่าวว่า สภาพการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีจำนวน 5 ด้าน ในส่วนของด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากชุมชนมีการรณรงค์ให้สมาชิกในชุมชนใช้วัสดุธรรมชาติ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านการเอื้ออาทร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าลำดับสูงสุด ได้แก่ มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของหมู่บ้าน อาทิ งานมุงคอง งานอวมงคล ตลอดจนงานที่ภาครัฐจัดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านเป็นประจำเกิดความรักความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งสอดคล้องกับ คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง (2549) ได้กล่าวว่า ความพอเพียงที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และกลุ่มกิจกรรมโดยสามารถนำไปปฏิบัติในเรื่องการรวมกลุ่มในสังคมแบบ “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร” ด้วยการแบ่งปันให้กับผู้อื่น ลดความเห็นแก่ตัว เห็นได้จากชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการรวมกลุ่มที่หลากหลายซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนในลักษณะของความเอื้ออาทร เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านวัตถุและจิตใจอื่นๆ เช่น กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสงเคราะห์ ผู้ยากไร้ เป็นต้น และ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านผู้นำชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐพงศ์ บุญญานุวัตร (2554) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง

3. แนวทางการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีประเด็นที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปราย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมีการใช้พื้นที่บริเวณบ้านให้เกิดประโยชน์โดยการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ตามแนวคิดที่ว่า “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” รวมถึงการผลิตเครื่องอุปโภคไม่ว่าจะเป็น น้ำยาล้างจาน แชมพูไว้ใช้เอง สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้” และให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชุมชนในด้านกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ร้านค้าชุมชน ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นและยังใช้เวลาว่างจากอาชีพหลักให้เกิดประโยชน์ ชุมชนมีการจัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน อนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนรุ่นหลัง เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านสามารถนำความรู้นั้นไปปรับใช้ในครัวเรือน อยู่อย่างประมาทตนเป็นไปตามอัตภาพ นอกจากนั้นสมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสดูแลเรียนรู้จากหมู่บ้านอื่นและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน ลดการใช้สารเคมีต่างๆ มีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปรับภูมิทัศน์ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน รวมถึงปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่สมาชิกในหมู่บ้านมีความรัก สามัคคี ห่วงใยและเอื้ออาทรกัน คอยช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน รวมถึงอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของหมู่บ้านเป็นเสมอ

ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. การขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจกับสมาชิกในหมู่บ้าน การดำเนินกิจกรรม/โครงการควรเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก และภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

2. การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ควรส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มด้านอาชีพ ที่ตรงตามความต้องการของสมาชิกในหมู่บ้าน รวมถึงคำนึงถึงช่องทางการตลาดที่จะสมาชิกทำให้สมาชิกมีอาชีพเสริม ลดคนว่างงาน มีรายได้เพิ่มขึ้น ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเกิดความรักความสามัคคีในหมู่บ้าน อีกทั้งยังสามารถดึงสมาชิกในหมู่บ้านที่ออกไปทำงานนอกพื้นที่กลับเข้ามาอยู่ในพื้นที่ส่งผลให้เกิดครอบครัวเข้มแข็งอีกด้วย

3. การกำหนดรูปแบบการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงควรเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตได้ เน้นให้สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการแรกเพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และดำเนินการแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไป

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีสภาพการดำเนินงานในระดับมาก อาจเป็นเพราะ

ประชาชนเข้าใจและเชื่อมั่นในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองและครอบครัว ผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทในการให้ความรู้ สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสอดแทรกในโครงการ/กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้น สิ่งสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงคือประชาชนนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างค่อยเป็นค่อยไปและเหมาะสมกับตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูล จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาองค์กรสงฆ์ไทย กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ มาตรการ ในการบริหารจัดการ พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาส่งเสริมกลุ่มเศรษฐกิจฐานราก ให้เกิดความมั่นคงเข้มแข็งในระยะยาว เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ในส่วนขององค์กรสงฆ์สามารถนำองค์ความรู้ของงานวิจัยไปเป็นข้อมูลและเป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผนยุทธศาสตร์ วางมาตรการ แนวทางดำเนินงาน ตลอดถึงกำกับ ควบคุม ติดตาม ประเมินผล ในการอบรมพัฒนาชุมชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน บนอุดมคติเศรษฐกิจแบบพุทธ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแสแห่งทุนนิยม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในระดับวิชาการ มหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันสร้างองค์ความรู้และผลิตบุคลากรทางด้านพระพุทธศาสนาสามารถนำเอาองค์ความรู้จากงานวิจัย ไปขยายขอบเขตความรู้ให้มีรัศมีกว้างขวางขึ้น โดยนักวิชาการ อาจารย์ ครูผู้สอน สามารถใช้หรือนำข้อมูลเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยต่อยอด ผนวกองค์ความรู้งานวิจัย เข้าสู่บทเรียนกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ในแง่มุมต่างๆ สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบและเน้นความสำคัญต่อการบริหารจัดการความเป็นอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพุทธ ที่ไม่มุ่งเน้นไปในระบบเงินตราจนเกินไป การสร้างความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและวิธีสอนธรรมที่ควบคู่กันระหว่างบทบาทวัดกับชุมชน ให้มีความสมดุลกัน ประชาชน ได้แนวปฏิบัติชัดเจนหรือระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมสำหรับตนเองในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจ ตลอดถึงได้องค์ความรู้หรือหลักธรรมทางศาสนาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษาหมู่บ้านย่านใหญ่และหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทำให้ค้นพบ

